

J.M.G. Le Clézio

INIMĂ ARSĂ
ȘI ALTE ROMANȚE

Serie de autor

J.M.G. Le Clézio

INIMĂ ARSĂ
ȘI ALTE ROMANȚE

Traducere din limba franceză și note
de Mădălin Roșioru

EDITURA
ART

Redactor: Silvia Dumitrache
Machetare și design: Walter Weidle
Tehnoredactor: Angela Ardeleanu
Copertă: Alexandru Daș

Publicarea acestei cărți a fost sprijinită financiar de Uniunea Europeană,
în cadrul Programului Cultura

DG Educație și cultură

Programul Cultura

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LE CLÉZIO, JEAN-MARIE GUSTAVE

Inimă arsă și alte romanțe / J.M.G. Le Clézio ; trad. de Mădălin Roșioru.

– București: Art, 2012

ISBN 978-973-124-731-1

I. Roșioru, Mădălin (trad.)

821.133.1-31=135.1

J.M.G. Le Clézio, *Cœur brûlé et autres romances*

© Éditions Gallimard, Paris, 2000

© Editura Art, 2012, pentru prezenta ediție

INIMĂ ARSĂ

*Ler lamontagn brilé tou dimoun koné
Lerla ker brilé ki koné?¹*

¹ *Când un munte arde toată lumea știe.
Dar când inima arde cine știe?*

[creolă din Insulele Mauritius]

1

Și-ar dori s-o vadă pe Pervenche, și numai pe ea, așa cum apare în fotografia din vara lui '82, în vârstă de aproape trei anișori, un ghemotoc de fată în ștrampi albi și într-un tricou cu un Tweety de un galben-lămâie, stând în fața casei de pe strada Tulipanes și a petecului de grădină năpădită de bălării, laolaltă cu toată gașca țăncilor: Josefina zisă Pina, cea mai în vârstă, Rosalba la Güera, foarte palidă, cu un aer bolnăvicios, Clementina, micuța Maira, Beto ciobanul și Carlos, căruia se spunea Carol Quintul, în picioare, puțin în fața celorlalți, cu cămașa deschisă, cu părul lung ca o fată, din pricina unui legământ al maică-sii, făcut ca el să se vindece de un pojar afurisit. Era cu siguranță și Chavela, orfana, dar ea nu voia să apară în fotografie, mereu în trențe și cu fața înnegrită de fum și cu părul creț ciufulit și amestecat cu paie. Iar în casa mică de ciment a vecinilor, mama Pinei, o femeie drăguță și cam galeșă, care-și petrecea timpul dându-și unghiile cu oă, și alături de ea, bunicul ei, un moșneag care părea un guru și care chema albinele bătând cu o lingură într-o tingire veche.

Clémence ar vrea ca acele vremuri să mai dureze încă. În fotografie, Pervenche stă lipită de ea, cu mânuțele ei dolofane răsucite la spate pentru a căuta mâinile surorii

ei, cu un surâs timid pe fața ei perfect rotundă, aproape ca o grimasă, ca înainte de a izbucni în plâns. Nu știa să vorbească bine, spunea „apa“ când îi era sete, „bobo“ când voia o bomboană. Clémence nu s-a despărțit niciodată de acea fotografie, chiar și peste ani și ani, când era studentă la Bordeaux, la Școala de Magistratură, își lipise fotografia cu scoci pe peretele camerei. Era adevăratul chip al lui Pervenche, mai adevărat decât întreaga realitate care urmase. Fotografia s-a gălbejit, a scorojit-o soarele, a ajuns de pe frigider pe șemineu și apoi pe biroul ei de la Palat, unde stă în picioare, puțin pieziș, rezemată de un clasor, proptită de cana cu creioane. Dar niciodată, absolut *niciodată*, Clémence n-ar fi dus-o la înrămat. În imagine, tricoul s-a îngălbenit, tencuiala zidului alb părea că s-a ros, iar bălăriile s-au ofilit. Dar Carol Quintul e tot brunet, cu părul pe umeri, foarte sumbru, ca un Jivaro. De fiecare dată când Clémence privește fotografia, poate încă simți dogoarea străzii, arșița amiezii care încinge țărâna. Ceva mai departe, dincolo de casa lui Scooby-doo, pe colț, erau cișmeaua cu apă de băut și rândul de femei care așteptau să-și umple oalele sau căldările meșterite din cutii de vaselină, cu un capăt de băț drept toartă. Clémence o lua pe Pervenche cu ea când mergea după apă. Pervenche se temea de viespile ce roiau în jurul cișmelei. Acolo se întâlneau copiii, la aceeași oră, după-amiaza, după școală: Rosalba și Pina, dar și Beto, și Chavela, care nu mergea la școală. Firul apei curgea subțire, dar era curată. Hélène, la început, gătea cu apă din puț, dar le duruseră pe toate rinichii, iar Édouard le spusese că apa nu e bună din pricina pesticidelor pe care fermierii le răspândeau peste tot pe pământurile lor. Apa de la cișmea

era rece, venea de la un izvor de la poalele unui vulcan, de cealaltă parte a satului. Uneori apa nu mai curgea. Oamenii spuneau că izvorul secase, deoarece bogații din cartierele noi, de partea cealaltă a canalului, aveau piscine prin grădini. Cartierele lor se numeau Resurrección, Paraíso, Ensueño, nume unul și unul, care nu-și țineau promisiunea. Se ducea lipsa apei cam prin toată partea de sus a satului, iar în cartierul San Pablo se făcea, la cișmea, o coadă de-un kilometru, cu femei care așteptau ceasuri întregi să-și umple căldările.

Pentru copii, nu era neapărat o corvoadă. Tot timpul erau jocuri, râsete și țipete. Se stropeau cu apă și li se răsturnau gălețile. Beto venea pe bicicleta lui de teren, a cărei șa se hâțâna, și pleca ducând cutiile pline cu apă în echilibru pe ghidon sau pe cadru. Înainte de a ajunge la cișmea pentru a-și umple oala, Clémence o ducea pe Pervenche să vadă maimuța legată cu lanț în grădina unei vechi case de la capătul străzii. Niciodată nu era nimeni acasă, în afară de maimuța mare, neagră și zbârlită, urâcioasă, cu blana jechoasă, care se făcea de fiecare dată că atacă, cu dinții ei galbeni scoși la vedere într-un rictus răutăcios. Pervenche se lipea de Clémence, își ascundea fața, apoi risca o privire, iar pe urmă o zbugheau amândouă, râzând. Toate acestea erau așa de îndepărtate, și totuși atât de vii. Clémence nu uitase niciodată acele vremuri și se cufunda în ele clipă de clipă, ca într-un vis necurmat.

Acum, noaptea, Clémence nu mai izbutea să adoarmă. Nu mai petrecuse o noapte liniștită de când plecase Pervenche. În fiecare dimineață, pe la orele trei-patru, o

trezea o sonerie, scurtă, dar insistentă, și se ridica, asudată, din pat, cu inima bătându-i puternic. Paul dormea liniștit în colțul lui, sforăind ușor.

Atunci, Clémence eliminase totul. Cu încăpățănare, asemenea cuiva care urmărește un plan secret, ea izgonise relațiile de studii, serile cu prietenii. Paul nu înțelesese când ea hotărâse să doarmă în birou, pe canapea. Făcuse acest lucru fără țipete sau reproșuri, cu îndârjire pe chip și cu un aer indiferent, pentru a nu mai face dragoste, pentru a refuza tandrețea care aduce uitarea și alină arsurile.

Fusese așa de cald în vara în care plecase Pervenche. Asfaltul se topea pe străzi, arbuștii se uscau în ghivece. Cerul părea jos, amestecat cu marea cenușie, o apă grea, plumbuită, care abia se mișca, iar seara totul căpăta o tentă de roz perlat, delicioasă și nesănătoasă. Clémence își amintea acele zile ca și când căldura și culoarea cerului și a mării jucaseră un rol determinant în fuga lui Pervenche, conducând-o spre dezastru, spre nimicire. Văzduhul acela, apa aceea, închise, înăbușitoare, intraseră în Pervenche și o trăseseră în jos.

Totul se întâmplase în arșița acelei veri, când Hélène se mutase la Cannes, într-un apartament mobilat din strada Antibes, cu Jean-Luc, noul ei iubit. Golanul ăla, vai de mama lui, căruia i se spunea Red din pricina culorii părului, dar numele lui adevărat era Laurent, și celălalt bărbat, Stern, așa-zis fotograf, amator de fetișcane fără minte, o prinseseră pe Pervenche în capcana lor. Asta voia Clémence să creadă, dar, în sinea ei, știa că, pe bună dreptate, răul era mai complicat și venea de mai departe.

Odinioară, când se lăsa noaptea. Când se lăsa noaptea, se simțeau o febră, o nerăbdare, de parcă s-ar fi pregătit o petrecere. Mai ales în zilele cu vreme frumoasă, în septembrie, octombrie, noiembrie. Aerul era blând și răcoros, vrejurile de cartofi dulci în floare se cățarau pe gardurile vii, iar licuricii se agățau de firele de iarbă. Broaștele orăcăiau prin rigole. Copiii aprindeau focuri pe strada Tulipanes, din resturi de lădițe și vreascuri. Cutia de chibrituri trecea din mână-n mână. Chiar și cei foarte mici, ca Maïra, aruncau în foc crenguțe vechi, iarbă uscată, hârtii. Scânteile se învârtejeau, urcau spre cer. Carol Quintul țipa, alerga de-a lungul zidului de cărămizi, cu părul desfăcut, cu o lumină roșie pe chip. Părea un copil sălbatic.

Apoi, începeau jocurile. Clémence nu a uitat. Strada era a lor. Fetele se țineau de mână și înaintau, pe toată lățimea drumului, cu pași cadențați. Cântau: *¡Amo, ato, matarilerilero!*

La celălalt capăt al străzii, se forma un grup de băieți, dar erau și câteva fete: Beto, Eriberto, el Gordo, Pastora. Chavela nu se simțea bine de partea fetelor. Stătea puțin retrasă, de partea băieților, aplecată în față, cu brațele depărtate, zburlită ca o maimuță. Ei răspundeau, ca un ecou, din toți bojocii: *¡Amo, ato, matarilerilero!* Fetele înaintau: *¿Que quiere usted? ¡Matarilerilero!* Băieții le luau peste picior: *¡Queremos dulce, matarilerilero!* Fetele înaintau și mai mult și țipau: *¿Y que mas pide? ¡Matarilerilero!* Fetele se opreau: *¡Ni un hueso! ¡Matarilerilero!* Apoi, făceau stânga-mprejur, fiecare grup se întorcea la capătul său de stradă și un alt grup se alcătuia și o lua de la capăt.

Adulții ședeau în fața caselor, privindu-i, iar țipetele izbucneau din nou pe strada întunecată, cu toată forța vocilor limpezi de copil, ca o chemare: *¡Amo, ato, matarilerilero!*

Așa era în fiecare seară, până la unsprezece noaptea, uneori până la miezul nopții. Fetele nu se gândeau decât la asta, la noapte, la jocurile de pe stradă, la focurile care aveau să strălucească, la țipete, la râsete. În restul zilei, strada era a camioanelor care mergeau și veneau până la cooperativa de efecte militare *Anáhuac*. După-amiaza, când soarele pârjolea țărâna, bețivanii beau în fața prăvăliei negustorului de bere, apoi adormeau la umbra salcâmilor și a cesalpinaceelor. Gălăgie, nori de praf. Sub biciuștile indienilor din Capacuaro, caravanele de cătări coborau din *sierra*, cu gurile jupuite de zăbale, trăgând buștenii până la gater. Indience bătrâne veneau pe urmalor, înfolfite în șalurile lor albastre, cărând avocado, mango, pere minuscule, tari ca lemnul. În căldura după-amiezii, chiar și câinii erau altfel. Erau gălbejiți, înfometajiți, primejdioși. Veneau din cartierul parașutiștilor, de-a lungul canalului. Scooby-doo rupea lanțul și îi lua la goană, dar uneori se aliau împotriva lui și-l puneau pe fugă, dezvelindu-și colții plini de bale.

Clémence se gândește la strada Tulipanes, dintr-odată e foarte departe de biroul ei de judecător, își părăsește corpul și se regăsește acolo, pe o altă planetă, ca într-o mare grădină pe care nici ea și nici Pervenche n-ar fi trebuit s-o părăsească.

Când se lăsa noaptea, strada Tulipanes era a copiilor. Mașinile, camioanele nu mai treceau. Oamenii mari se retrăgeau, rămâneau în pragul caselor, aproape fără să

scoată o vorbă, poate pentru a-și aminti. Copiii își mâncaseră foarte repede cozonacul și-și băuseră paharul de lapte, pentru a ajunge cât mai curând pe stradă.

Clémence învățase foarte repede. La început, o lăsa pe Pervenche acasă cu Hélène și cu Édouard Perrine, care fuma un trabuc. Pervenche se temea de focuri, țipetele copiilor o făceau să se lipească de fusta maică-sii.

Apoi, într-o seară, Clémence nu-și mai amintea cum, Pervenche a luat-o de mână și au mers împreună pe stradă, cu fetele care cântau din toți bojocii. Beto ciobanul era îndrăgostit de Clémence, o însoțea până la focuri. Beto era mare meșter la fabricarea globurilor. Pe fundul unui cazan, usca hârtie presată, dată cu pap în mai multe straturi, și agăța de globul astfel meșterit o naceală făcută dintr-o cutie de conserve umplută cu talaș sau călți îmbibați cu mazut. Le dădea foc, iar globul urca spre cerul întunecat, luminat doar de flacăra nacelei, asemenea unui cap tăiat. Dar nu înălța globuri decât în anumite seri, ca pentru o sărbătoare. Dura mult să le meșterească, și nu toate își luau zborul. De altfel, erau și interzise. Într-o noapte, un glob căzuse pe o casă din cartierul San Pablo, de era să-i ardă acoperișul. Dar era atât de frumoasă, o stea palidă care urca în noapte! Clémence încă își simte inima bătând cu putere, simte mânuța surorii ei cum o strânge de mână, în timp ce privește globul strălucind deasupra străzii Tulipanes.

2

Fusese tare cald în vara aceea în Provence, o arșiță atotputernică, amenințătoare. Prin iulie, Pervenche a plecat. Nici măcar nu se prezentase la bac: la ce bun? Nu făcuse nimic, știa că nu putea să reușească. Cât fusese anul de lung, o lălăise, mai ales cu „Red“ Laurent, prin bistrouri, cluburi, pe la petreceri sau, pur și simplu, pe stradă. Bea bere, fuma. După-amiaza, se întâlnea cu Laurent în fața unui garaj părăsit, la poalele dealului. Laurent sălta ruloul de tablă al ușii și se strecurau înăuntru. Mirosea a ulei ars și a altceva, mai înțepător, ca paiete sau ca fânul putrezit. Făceau dragoste pe dușumea, pe o pătură.

Pe străduță, se aduna un grup de jucători de *pétanque*². Când Pervenche trecea prin dreptul lor, o priveau cu un aer șmecheresc, pesemne că făceau și glume pe seama ei, dar nici că-i păsa. Laurent voia să se bată cu ei, strângea din pumni, mârâia: „Le sparg eu moaca, cu bilele lor!“ Pesemne se amuzau și mai tare la vederea acestui cocoșel mânios.

Pervenche făcea dragoste fără să se mai dezbrace, cu spinarea rănită, prin pătură, de pietriș. Îi plăcea să-i simtă inima lui Laurent palpitând pe pieptul ei, sudoarea îi curgea

² Pétanque – joc cu bile, în care bilele de metal trebuie aruncate cât mai aproape de o bilă de lemn, căreia i se spune „cochonnet“ (n. red.).

ușor pe umeri, îi ajungea în gură, ea o bea, împreună cu saliva, și lăsa să crească în ea arsura sexului. Erau clipe de strălucire. Putea să uite ceasurile de plictiseală de la liceu, veșnicile certuri cu maică-sa, privirea dușmănoasă a lui Jean-Luc, disprețul tăcut al lui Clémence. Într-o zi, soră-sa îi spusese:

– Tu n-o să faci nicio brânză în viață, tot ce știi să faci e să-ți schimbi amănții ca pe cămăși.

Pervenche se întrebase: oare chiar se poate face ceva cu viața fiecăruia?

În luna iulie, a făcut cunoștință cu Stern. Laurent n-avea nimic de-a face cu asta. Pervenche a răspuns unui anunț din ziar, sau poate că a aflat despre el de la o colegă. Stern era mereu în căutarea unei noi fete pentru fotografiile lui, pentru modă sau publicitate. Nu era tocmai limpede ce făcea. Închiria un birou destul de mare în centrul orașului, la etajul unei cafenele mari. Înaintea lui, lucrase acolo niște artiști, printre care chiar Nicolas de Staël, din câte se spunea. Era un local vopsit în întregime într-un alb gelatinos, luminat de ferestre mari, astupate însă cu obloane, care răspândeau o lumină stranie, rece și tristă chiar în toiul verii.

La prima ședință, Pervenche i-a cerut lui Laurent s-o însoțească. Abia avea șaisprezece ani, așa că s-a gândit că, dacă vine cu prietenul, va părea mai în vârstă. Laurent a rămas pe un fotoliu, în timp ce Stern vorbea cu ea și făcea însemnări într-un carnet. Stern era un tip înalt și cam moale, de vreo treizeci de ani, cu păr blond și ochi albaștri puțin bulbucați, în spatele ochelarilor săi de miop. Pentru Pervenche, era un bărbat în vârstă, foarte diferit de ea,

dintre oamenii pe care îi evita în general, deoarece găsea că aveau un aer vicios când o priveau pe stradă. Stern o tutuia, dar ea nu putea să-i răspundă decât cu „dumneavoastră“ și să-i spună „domnule“. În celălalt capăt al atelierului, Laurent se plictisea răsfoind reviste de modă. Fuma fără să binevoiască să mai arunce vreo privire spre Pervenche.

Apoi, Stern a condus-o pe Pervenche într-o baie, în realitate era doar un colț de atelier despărțit de un perete subțire, în care erau o oglindă și un wc chimic. El i-a dat niște costume de baie pentru fotografii. Pervenche era înaltă și puternică, avea deja sâni mari și șolduri largi, din care pricină părea mai în vârstă, încât Stern nu strâmbase din nas când ea-i spusese că are optsprezece ani. Costumele erau prea mici și o strângeau, dar a păstrat totuși unul, dintr-o bucată, cu un imprimeu blană de leopard, iar când a ieșit din baie, chipul lui Stern s-a luminat un pic. A spus:

– Bine, foarte bine, întoarce-te puțin.

El s-a tras un pic înapoi, iar ea a prins să se învârtască. Își pusese din nou sandalele, avea oroare să meargă desculță printr-un loc pe care nu-l cunoștea. Se simțea ridicolă în costumul prea mic, care o strângea la coapse și-i scotea sâni în evidență, ca și pântecul deja rotunjor, cel puțin asta își închipuia ea, că, văzându-i burta, Stern avea să ghicească faptul că era însărcinată. Costumul îi dezvelea umerii, pe care bretelele sutienului lăsaseră urme roșii. Pervenche a avut întotdeauna o piele pe care rămâneau urme ușor. Când era mică, Clémence se amuza să-i apese pe coapsă cu mâna și să privească urma degetelor care desena o floare roșie pe piele. Până una, alta, Stern era agitat rău, se tot învârtea în jurul lui Pervenche declanșându-și aparatul foto, puțin

înclinat înainte, cu o şuviță din părul lui gras care-i venea în ochi și pe care o tot dădea, nervos, într-o parte, iar declicul aparatului scotea un sunet bizar și agresiv în doi timpi, mai întâi o vibrație surdă, apoi un zgomot sec ca de satâr, hhharști! hhharști! Laurent ridicase capul, auzind zgomotul, dar se cufundase din nou în lectura revistelor, tolănit pe canapea. Pervenche îi vedea doar picioarele lungi, terminate în bascheți, și norul de fum al țigării. Se gândea că nu mai durează mult, dar Stern i-a spus:

– Nu merge, nu merge deloc. I-a coborât maioul cu mâna stângă, fără să lase jos aparatul foto, s-a dat puțin înapoi, apoi și-a lins arătătorul și, cu capătul degetului, i-a umezit vârfurile sânilor pentru a face să i se ridice sfârcurile. A mai tras câteva cadre, și a spus: Cu tine îmi vine să fac mai bine nuduri, cu fizicul tău nu ești bună de modă.

A terminat cu fotografiile și a derulat încet filmul, iar Pervenche a mers să se îmbrace în baia cea mică. Și-a șters sfârcurile cu hârtie igienică. Când a ieșit, Stern își reluase aerul serios. Nici n-o mai privea pe Pervenche, doar surâdea puțin când i-a strâns mâna.

– Voi developa, să văd ce iese. Te sun eu.

Pervenche a spus că n-are telefon, iar Stern i-a dat cartea lui de vizită:

– Atunci, caută-mă tu săptămâna viitoare.

Laurent era deja afară, se întindea, căscând de plictiseală. Nici măcar nu l-a privit pe Stern.

– Deci? A mers?

Pervenche a ridicat din umeri.

– E un ticălos bătrân, mi-a pozat sâni.

Laurent părea indiferent.

– Până una, alta, nu ți-a plătit un chior.

Și, deși a priceput perfect ridicolul situației, Pervenche s-a simțit dintr-odată năpădită de singurătate.

Era o moleșeală bizară, un dezgust cam molcom, dar irezistibil. Laurent rămânea culcat până foarte târziu, întins pe burtă de-a latul saltelei. Era o vreme caldă și cenușie. De afară, la Pervenche ajungeau zgomotele automobilelor care se strecurau pe bulevard, fără contenire, mereu aceleași zgomote ca și când se tot întorcea o singură mașină.

Unde mergeau toți oamenii aceia? Printr-o crăpătură a obloanelor, Pervenche vedea reflexiile caroseriilor pe tavan, era micul ei cinema. Pete roșii, albastre, cenușii, care alergau de-a-ndoaselea. Încerca să și-i închipuie pe oamenii din acele mașini, foarte mici și puțin transparenți, cu mâini și picioare fine și chipuri de păpușă, asemenea unor fetuși.

Nu-i spusese nimic lui Laurent și nimănui, n-o privea decât pe ea. S-a dus totuși la farmacie să cumpere testul. Nu pricepea prea bine cum se petrecuse. Își amintea vag de o noapte, în iunie, pe vremea examenelor. Locuia încă cu Hélène și cu Jean-Luc. Se îmbătase cu Laurent, fumase câteva *joint*-uri în mașina lui și merseseră până la garaj. Asta e tot. Nu-și mai amintea foarte bine când își dăduse seama că nu-i mai venea ciclul. Uita de toate astea foarte ușor. De toate lucrurile mărunte ale vieții. Uneori, uita să mănânce sau să meargă la toaletă. Iar acele lucruri mărunte îi reveneau în minte în clipa în care se aștepta mai puțin, brutal, dureros. Într-o dimineață, se trezise cu palpitații,

cu greața pe buze și cu acea certitudine acolo, în centrul burții, puțin deasupra buricului.

Și totuși, s-a hotărât să meargă la doctor. A ales un ginecolog cât mai departe posibil, la trei sferturi de oră de mers cu autobuzul, la periferie. O femeie înaltă și brunetă, care semăna cu Clémence, numai că mai bătrână, cu aer răutăcios, de judecător.

Ginecologoa a examinat-o, apoi și-a scos mânușile și s-a întors dinapoia biroului, așezându-se pe scaun.

– Sunteți majoră?

A spus-o mai mult ca pe o afirmație decât ca pe o întrebare. Pervenche a clătinat din cap.

– Ați luat o decizie?

Ginecologoa a mângălit adresa unei clinici, cu un număr de telefon. Pe o altă foaie i-a prescris niște medicamente.

– Astea sunt pentru cealaltă problemă a dumneavoastră.

Cum Pervenche o privea fără să înțeleagă, i-a spus sec:

– *Candida albicans*. Ați face bine să scăpați de ea de îndată.

Vara s-a înstăpânit peste oraș. Arșița aceea cotropitoare topea asfaltul și prăpădea arbuștii în ghivece. Cam la vremea aceea, Pervenche a părăsit definitiv casa mamei ei. N-a avut loc nicio ceartă, nimic. Doar o mare lehamite. Clémence era la Bordeaux, terminase Școala de Magistratură, își aștepta numirea în funcție. Hélène lucra acasă, picta abajururi pentru o prăvălie din centrul istoric. Restaura tablouri. Jean-Luc Salvatore voia să deschidă un atelier de olărit, undeva prin împrejurimi. Oricum, hotărâseră să se mute, să locuiască în casa bătrânească a bunicii Lauro, din Ganagobie. Pentru Pervenche, nici vorbă să-i

urmeze. Acolo unde locuiau, puțea prea tare a terebentină, mirosea mai degrabă a garaj decât a atelier de artist. Când Pervenche se întorcea târziu, cu ochii roșii de la *joint*-uri, Héléne nu mai spunea nimic. Tocmai tăcerea devenise insuportabilă.

Pervenche s-a mutat cu Laurent într-un apartament din centru. Era mare și bătrânicos, într-o dezordine haotică. Niște tovarăși de-ai lui Laurent îi împrumutaseră o cameră. Niște derbedei neisprăviți. Era un tip înalt, ras în cap, cu un nume rusesc și prenumele Sașa. Bizar, îmbrăcat în negru chiar și vara, foarte palid. O privea pe Pervenche puțin pieziș, puțin de sus, ca un boxer. Părea periculos, dar poate doar voia să lase impresia. Asculta la combină casete cu cântece naziste. Era tovarăș cu Willie, un antilez foarte negru, și totuși rasist. Tot ceea ce Héléne detestase mereu.

Era mereu lume în apartament. Culoarul cel lung era ticsit de lucruri, îndeosebi aparate electrice, TV, video, combine, camere de filmat în ambalaje nou-nouțe, ba chiar cuptoare cu microunde și frigidere de vapor. Pervenche nu punea întrebări. Se strecura printre obstacole, ca într-un joc.

Viața era plină de neprevăzut în apartament. Din când în când, soseau fete, rămâneau peste noapte, apoi plecau. Pe unele nu le mai revedeau. Se așezau în salon în fața televizorului aprins, fumau și beau cot la cot cu derbedeii, râzând. Doar văzându-le, ți-era limpede cum își câștigă viața. Dar erau mai degrabă drăguțe, iar cu Pervenche n-aveau treabă. Era una care venea dintr-o țară din Est, Serbia, Croația, cam așa ceva. Și o alta, din Tunisia, pe care o chema Zoubida și i se spunea Zubi.